

УДК 355.457.1; 351.746.1

*ЦИГИКАЛ Петро Олександрович
ШИНКАРУК Олег Миколайович*

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИЙ КОРДОН: ДИНАМІЧНИЙ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК

Постановка проблеми. Політика сусідства ЄС визначає одним зі своїх пріоритетів розвиток транскордонного співробітництва, яке сприяє соціальній та економічній конвергенції прикордонних регіонів та створенню нових можливостей для їх розвитку, в тому числі розвитку економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших взаємин, обміну досвідом [1].

Це завдання вимагає реалізації низки проектів різного характеру – від інституціональних до інфраструктурних. Однак, у першу чергу, необхідно вирішити концептуальні питання, пов'язані із системним узгодженням, балансом відкритості зовнішньому світові та убезпеченням України від загроз, що виникають унаслідок глобалізації. Останні полягають не лише в транснаціональній/транскордонній організованій злочинності, хоча вона є найбільш небезпечним проявом кримінальності. Суттєвим дестабілізаційним фактором виступає загальний кримінальний фон – втягнення широких верств населення в прикордонні до вчинення правопорушень і злочинів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний науковий внесок у дослідження зазначених проблем зробили такі відомі вчені, як В. А. Кириленко, Д. А. Купрієнко, В. О. Назаренко, Б. М. Олексієнко, В. М. Серватюк та ін. Оприлюднені науковцями результати досліджень у переважній більшості розглядають питання прикордонної безпеки з позиції охорони та захисту державного кордону від зовнішніх та внутрішніх загроз різних масштабів. Однак при цьому питання створення системи, яка б не тільки гарантувала безпеку державного кордону, але й сприяла динамічному транскордонному співробітництву, в основному залишилися поза межами досліджень.

Мета статті полягає у визначенні технологічних рішень, що стосуються прикордонного контролю та прогнозованого ефекту від них.

Виклад основного матеріалу. Високотехнологічний кордон має забезпечити й убезпечити транскордонне співробітництво, а саме:

– забезпечити всебічний розвиток такого співробітництва, сприяти обміну ідеями, культурними здобутками, товарами, послугами, комунікації населення суміжних держав;

State policy of Ukraine in the field of the information security of person, society and state

– у прикордонні суміжних країн повинен бути сформований простір безпеки, у якому здійснюється ефективна протидія правопорушенням і злочинам, їх своєчасне виявлення та розкриття.

За сучасних умов склалися три основні моделі охорони державного кордону: відмежування від сусідньої держави, формування спільної системи охорони кордону, створення спільного прикордонного простору із винесенням назовні елементів охорони кордону та контрольних процедур.

Зазначеним моделям відповідають полярні за своєю суттю концепції прикордонної безпеки, які умовно можна позначити як «прикордонна стіна» та «транспарентні кордони». Кожній з цих концепцій відповідає свій рівень вибіркової проникності для різних людей залежно від їх законслухняності, а також для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, категорій товарів, вантажів тощо [2].

Аналогом кордону, що охороняється за логікою першої концепції, є лінія розмежування між Республікою Корея та Корейською Народно-Демократичною Республікою. Неважко помітити, що між цими країнами відсутні добросусідські взаємини та механізми транскордонного співробітництва.

Водночас назва другої концепції є умовною, оскільки вона відображає не фізичну відсутність кордонів, а різноманітні варіації їхньої охорони та передбачає конотації широкого змістовного спектру, наприклад, ва-

ріанти кордонів між США та Канадою або внутрішніх кордонів усередині ЄС.

Кордон може бути бар'єром, але також може бути і шлюзом для ресурсів та можливостей. Відповідно до частини 4 статті 27 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом сторони забезпечують співробітництво та координацію між усіма відповідними органами й агентствами на їхніх територіях з метою сприяння транзитним перевезенням і транскордонному співробітництву [3].

Тому для розвитку транскордонного співробітництва між державами, що мають високий рівень довіри та прагнуть обопільної економічної вигоди, на наш погляд, оптимальними є такі моделі охорони державного кордону, що передбачають, серед іншого, і співробітництво у прикордонній сфері в інтересах забезпечення належного рівня контактності.

При цьому під належним рівнем контактності ми розуміємо одночасне виконання таких завдань:

1. Недопущення формування черг осіб, транспортних засобів, що перетинають державний кордон України.
2. Виконання завдань запобігання транскордонній злочинності.
3. Підтримання здорової екології в прикордонні.
4. Наявність цивілізованих побутових умов для перевізників та інженерно-технічних споруд для ефективної роботи державних служб, задіяних у контрольних процедурах на державному кордоні.

Державна політика України у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

5. Скорочення часу на проведення контрольних процедур.

Виконання цих та інших завдань на державному кордоні потребує технологічних рішень, ефективність і доцільність яких уже прорахували спеціалісти прикордонної академії [4].

Зупинимося на технологічних рішеннях, що стосуються прикордонного контролю. Основними серед них вважаємо:

– у сфері режиму та контролю за дотриманням режиму:

а) управління ризиками за наявності чотирирівневої системи контролю за в'їздом та перебуванням на території України;

б) виведення за межі пунктів пропуску окремих елементів контрольних процедур з використанням системи передачі попередньої інформації;

в) автоматизація технології управління рухом автотранспорту в пунктах пропуску («електронний талон», «е-картка»);

– у сфері технічних засобів прикордонного контролю:

а) системи безконтактного огляду транспортних засобів і вантажів, а також людей, наприклад, «боді-сканерів»;

б) зчитувачі біометричних даних;

в) пункти самообслуговування типу «Smart border»;

– у сфері застосування баз даних:

а) запровадження спільних з країнами ЄС інформаційних систем, зокрема, з питань ідентифікації пас-

портних документів на право перетину державного кордону, автотранспортних засобів тощо; про осіб, які перетнули державний кордон, вчинили правопорушення, яким не дозволяється в'їзд в країну або яким тимчасово обмежено право виїзду; про недійсні, викрадені та втрачені паспортні документи тощо;

– у сфері спостереження за транспортними засобами:

а) застосування технічних комплексів автоматичного зчитування та вимірювання параметрів транспортних засобів і вантажів;

– у сфері адміністративно-правових та оперативно-розшукових заходів:

а) забезпечення відкритості та прозорості діяльності пунктів пропуску, зокрема завчасне інформування щодо порядку контрольних процедур;

б) застосування можливостей оперативно-розшукової діяльності для отримання випереджувальної інформації.

Який очікуваний ефект від цих та деяких інших, не висвітлених у публікації, технологічних рішень? Досвід охорони державного кордону демонструє, що маємо підстави прогнозувати:

– у сфері режиму та контролю за дотриманням режиму:

запобігання виникненню викликів і загроз з одночасним спрощенням для громадян, які не належать до груп ризику;

систематизацію роботи контрольних служб;

застосування спеціальних спрощень, визначених Митним кодексом України;

State policy of Ukraine in the field of the information security of person, society and state

на 20–30 % скорочення часу проходження контрольних процедур, підвищення ефективності режимних заходів у пунктах пропуску, зменшення корупційних ризиків;

– у сфері технічних засобів прикордонного контролю:

підвищення ймовірності виявлення схованок і визначення виду речовин за допомогою сканера;

мінімізацію помилки в ідентифікації особи та документів;

мінімізацію корупційних ризиків;

підвищення рівня інтегрованості, персоналізації і процесу передачі даних закордонних паспортів та інших первинних документів, що засвідчують особу;

швидку та систематичну передачу інформації про втрачені та вкрадені паспорти до бази даних Інтерполу;

– у сфері застосування баз даних:

повну автоматизацію процесів виявлення осіб та транспортних засобів, які можуть бути предметом «зацікавленості» правоохоронних органів;

– у сфері спостереження за транспортними засобами:

автоматизацію зчитування номерних знаків, зважування транспортних засобів, реєстрацію цієї інформації;

– у сфері адміністративно-правових та оперативно-розшукових заходів:

зменшення конфліктних ситуацій між контрольними службами та громадянами, концентрацію уваги персоналу на «групах ризику»;

різке збільшення результативності виявлення кримінальних правопорушень або контроль за діями правопорушників.

Висновки. Отже, високотехнологічний кордон передбачає такий рівень технології контрольних процедур на державному кордоні, який гарантує надійність системи контролю за особами та транспортними засобами, забезпечує ритмічність пропуску, відповідає вимогам економічної доцільності та з огляду на динамічне транскордонне співробітництво є одночасно ефективним бар'єром та інструментом протидії транскордонним загрозам.

Перспективами подальших досліджень вважаємо розроблення цілісної системи високотехнологічного контролю та опрацювання рекомендацій щодо її запровадження.

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2016-2020 роки» від 23 серпня 2016 р. № 554 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/554-2016-п>.

2. Servatiuk V. Integrated Border Management Mechanisms in Ukraine / V. Servatiuk // Addressing Security Risks at the Ukrainian Border Through Best Practices on Good Governance : Editors R. Keşek et al. – 2016. Amsterdam : IOS Press. Volume 129. – P. 3–13.

Державна політика України у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 21.03.2014. Угоду ратифіковано згідно із заявою законом від 16.09.2014 № 1678-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

4. Купрієнко Д. А. Диференційована модель транспарентності державного

кордону України у пунктах пропуску з країнами-членами Європейського Союзу / Д. А. Купрієнко, С. П. Гетманюк, С. Б. Головня // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького / [гол. ред. Олексієнко Б. М.]. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2016. – № 2 (68). – С. 68–89. – Серія : Військові та технічні науки.

Аннотація. В статье определены технологические решения, которые будут гарантировать надёжность системы контроля за лицами и транспортными средствами, обеспечат ритмичность пропуска через государственную границу и будут способствовать динамическому трансграничному сотрудничеству.

Ключевые слова: государственная граница, высокотехнологическая граница, технологические решения, трансграничное сотрудничество.

Abstract. The technological decisions which would guarantee the reliability of control system over people and vehicles, provide the rhythmic state border crossing and promote the dynamic cross-border cooperation have been defined in the article.

Key words: state border, highly technological border, technological decisions, cross-border cooperation.